

14. Рішення Конституційного Суду України у справі про тлумачення статті 55 Конституції України № 18-рп/2004 від 25 листопада 2004 р. URL: <https://ccu.gov.ua>.

15. Waldron J. The Rule of Law and the Importance of Procedure. *Nomos, Getting to the Rule of Law*. 2011. Vol. 50. P. 3–31.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-68>

**THE RIGHT TO INFORMATION AND THE RIGHT
TO INFORMATION ACTIVITIES IN THE CASE LAW
OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE**

**ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ТА ПРАВО
НА ІНФОРМАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРАКТИЦІ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

Buchok S. Yu.

*Postgraduate Student at the Department
of Economic Law
State University of Economics
"Uzhgorod National University"
Uzhgorod, Ukraine*

Бучок С. Ю.

*аспірант кафедри господарського
права
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3712-9636*

Актуальність теми. В умовах повномасштабного збройного вторгнення Російської Федерації проти України Конституційний Суд України продовжує виконувати роль ключового інституційного стримувача безпекового розсуду держави у сфері прав і свобод людини. Однак саме щодо права на інформацію та права на інформаційну діяльність ця роль залишається недооціненою в науковій літературі. Дискусія, як правило, зводиться до констатації того, що стаття 34 Конституції України є обмеженою в умовах воєнного стану, тоді як значно глибше питання — яким конституційним стандартом повинно вимірюватися таке обмеження і де проходить межа між допустимим звуженням та фактичним нівелюванням інформаційної свободи — лишається відкритим.

Виклад основного матеріалу. У системному зв'язку статей 15, 32, 34, 55, 57 і 64 Конституції України право на інформацію постає не як вузьке право доступу до відомостей, а як складне конституційне явище, у межах якого свобода отримувати інформацію і свобода діяти в

інформаційному просторі є функціонально пов'язаними, але не тотожними. Практика Конституційного Суду України дозволяє виокремити кілька ключових доктринальних напрямів: особистісне інформаційне ядро, доктрину заборони прихованої цензурності, стандарт інформаційно-безпекового обмеження та компенсаторний механізм необмежуваних гарантій.

Рішення Конституційного Суду України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо тлумачення частин 1, 2 статті 32, частин 2, 3 статті 34 Конституції України.

Суд наголосив, що перелік даних про особу, які визнаються конфіденційною інформацією, не є вичерпним; що інформація про особисте і сімейне життя є конфіденційною; а її збирання, зберігання, використання та поширення без згоди особи допускаються лише у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Це рішення є визначальним для воєнного часу, бо воно не дозволяє перетворити безпековий інтерес держави на універсальну й самодостатню формулу, яка нібито поглинає всі інші конституційні мірки. Навпаки, Суд прямо прив'язує допустимість втручання до закону, легітимної мети та визначеності.

Отже, вже на цьому рівні стає зрозуміло, що навіть в умовах війни право на інформацію охоплює не лише доступ до відкритих відомостей, а й конституційний інтерес особи в недопущенні невизначеного, надмірного або позазаконного вторгнення в її інформаційну сферу.

Водночас саме це рішення демонструє і прихований діяльнісний вимір: коли Суд відповідає на питання, хто, коли і за якими підставами може збирати, використовувати чи поширювати інформацію про особу, він уже фактично торкається не лише об'єкта інформації, а і діяльності щодо неї, хоча ще не конструює право на інформаційну діяльність як окрему завершену категорію. Саме ця неповна артикульованість є проблемою для сучасного воєнного правопорядку: практика Конституційного Суду України значно сильніше окреслює інформацію про особу як об'єкт захисту, ніж діяльність із нею як окремий предмет конституційного контролю.

Вже в межах тлумачення статей 32 і 34 Конституції України Суд фактично виходить за межі статичного розуміння інформації як об'єкта доступу й переходить до оцінки динамічного циклу поводження з нею. Однак цей діяльнісний вимір ще не виділено у формі автономної конституційної конструкції.

Саме тому в умовах воєнного стану виникає доктринальна прогалина: державне втручання дедалі більше спрямоване не лише на інформацію як таку, а на сам процес її збирання, оброблення,

використання та поширення, тоді як конституційно-судовий стандарт захисту цього процесу залишається менш розгорнутим. Це дозволяє обґрунтувати, що право на інформаційну діяльність потребує окремого і більш чіткого конституційного оформлення саме як право на правомірний інформаційний процес, а не лише як похідний елемент права на доступ до відомостей.

Важливе значення має також Рішення Конституційного Суду України (Перший сенат) від 22 січня 2020 року № 1-р(І)/2020. Це рішення потрібно використовувати методологічно точно: формально воно ухвалене не у спеціальній «інформаційній» справі, а у справі за конституційною скаргою щодо положення другого речення частини 4 статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Водночас саме в каталозі юридичних позицій Конституційного Суду України з нього виведено дві базові для цієї теми позиції: що право особи на доступ до інформації, гарантоване статтею 34 Конституції України, не є абсолютним, а його обмеження мають бути винятками, встановленими законом, переслідувати легітимну мету і бути необхідними в демократичному суспільстві; а також що цензура - це контроль з боку публічної влади за змістом та розповсюдженням інформації.

Саме так це рішення і слід використовувати: не як спеціальну справу про право на інформацію, а як джерело ключових юридичних позицій щодо статті 34 Конституції України і меж допустимого владного контролю над інформаційною сферою.

Підсумовуючи значення цього рішення, слід наголосити, що воно виконує подвійну функцію. З одного боку, Суд підтверджує неабсолютність права на доступ до інформації, а з другого – одночасно закладає межу, яка не дозволяє державі трансформувати виняткове обмеження в режим змістовного керування інформаційним простором. Саме вказане рішення Суду має ключове методологічне значення: воно дає підстави оцінювати воєнне втручання не лише за фактом наявності безпекової мети, а й за тим, чи не наближається таке втручання до конституційно забороненого контролю над змістом та поширенням інформації.

Окремий доктринальний напрям сформовано Рішенням Конституційного Суду України від 21 грудня 2021 року № 3-р/2021, у якому інформаційна безпека була визнана легітимною метою державного втручання. Водночас Суд не надав державі необмеженого мандата на регулювання інформаційного простору, що означає необхідність оцінки кожного втручання з позиції його пропорційності та відповідності Конституції України.

Висновки. Практика Конституційного Суду України дозволяє сформулювати комплексний конституційний стандарт оцінки воєнного втручання у сферу інформаційних прав. Він охоплює: захист особистісного інформаційного ядра; недопустимість прихованої цензурності; визнання інформаційної безпеки легітимною, але не самодостатньою підставою обмеження; а також необхідність існування ефективних компенсаторних гарантій - нормативної визначеності, юридичної доступності та судового контролю.

Водночас сучасна практика Конституційного Суду України демонструє певну асиметрію: безпекові підстави обмеження вже отримали відносно завершене конституційне оформлення, тоді як критерії допустимого втручання саме у процес інформаційної діяльності залишаються менш деталізованими. Це обумовлює необхідність подальшого розвитку законодавства та конституційно-судової доктрини у сфері інформаційних прав в умовах воєнного стану.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
3. Рішення Конституційного Суду України (Перший сенат) від 22 січня 2020 року № 1-р(І)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-20#Text>
4. Рішення Конституційного Суду України від 21 грудня 2021 року № 3-р/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-21#Text>
5. Ковальчук В.Б. Конституціоналізм в умовах війни: питання цінностей, прав та ідентичності. Право України. 2023. № 7. С. 115–127.